

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА

ВИТОКИ

педагогічної майстерності

Науковий журнал

Виходить двічі на рік

Заснований у травні 2007 року

Випуск 34

Серія «Педагогічні науки»

INDEX COPERNICUS
I N T E R N A T I O N A L

Ulrichsweb Global Serials Directory

Полтава
2024

ISSN 2616-6623
UDC 37.091.12:005.336.5

THE SOURCES OF PEDAGOGICAL SKILLS

Founder and publisher:

POLTAVA V. G. KOROLENKO NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY

The journal is published by the decision of Academic Council of Poltava National V. G. Korolenko Pedagogical University (Protocol No. 4 dated 31.10, 2024)

The journal is in the list of scientific professional publications of Ukraine (category B) in which the results of thesis may be published (Order of Ministry of Education and Science of Ukraine dated July 02, 2020, No. 886).

The journal is indexed in: Index Copernicus International, Ulrichsweb Global Serials Directory

Editor in Chief

Grynyova Maryna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Rector of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Members of the editorial board

Grynyov Roman, Doctor of Sciences (Physics and Mathematics), Faculty of Physics, Ariel University, State Israel

Danyso Oksana, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Dovga Tetiana, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Central Ukrainian V. Vynnychenko State Pedagogical University, Kropyvnytskyi

Dziuba Tetiana, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Dyachenko-Bohun Maryna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Zhamardiy Valery, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the UMSA

Zhdanova-Nedilko Olena, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Kononets Nataliia, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Kraschenko Yuryi, Candidate of Pedagogical Sciences, head of the State Service for Education Quality in Poltava region

Morgun Volodymyr, Candidate of Psychological Sciences, Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Tkachenko Andrii, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Khomenko Pavlo, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Managing Editor – Doctor of Pedagogical Sciences **Nataliia Kononets**

The Sources of Pedagogical Skills: The journal / Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University. Poltava, 2024. Issue 34. 257 p. (Series «Pedagogical Sciences»).

The journal includes research results of scientists and lecturers, scientific researches of doctoral and postgraduate students on the problems of future teachers training, improvement of teacher's professional skills in comprehensive and vocational schools in the context of national and international educational system.

Certificate of the state registration

Series KB No. 23451-13291 ПП dated June 22, 2018

© Group of authors, 2024

© Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University 2024

ISSN 2616-6623

UDC 37.091.12:005.336.5

ВИТОКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Засновник і видавець:

ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА
Друкується за ухвалою вченої ради Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (протокол № 4 від 31.10. 2024 р.)
Журнал уходить до переліку наукових фахових видань України (категорія Б),
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 2 липня 2020 р. № 886).
Індексується в Index Copernicus International та Ulrichsweb Global Serials Directory

Головний редактор

Гриньова Марина Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Члени редколегії

Гриньов Роман Станіславович, доктор фізико-математичних наук, факультет фізики Аріельського університету, Держава Ізраїль

Даниско Оксана Володимирівна, доктор педагогічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Довга Тетяна Яківна, доктор педагогічних наук, професор Центральноукраїнського державного національного педагогічного університету імені В. Винниченка, м. Кропивницький

Дзюба Тетяна Михайлівна, кандидат психологічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Дяченко-Богун Марина Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Жамардій Валерій Олександрович, доктор педагогічних наук, доцент Полтавського державного медичного університету

Жданова-Неділько Олена Григорівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Кононець Наталія Василівна, доктор педагогічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Кращенко Юрій Петрович, кандидат педагогічних наук, доцент, начальник Управління державної служби якості освіти України в Полтавській області

Моргун Володимир Федорович, кандидат психологічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Ткаченко Андрій Володимирович, доктор педагогічних наук, професор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Хоменко Павло Віталійович, доктор педагогічних наук, професор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

*Відповідальний редактор – доктор педагогічних наук **Наталія Василівна Кононець***

Витоки педагогічної майстерності: журнал / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2024. Випуск 34. 257 с. (Серія «Педагогічні науки»).

Журнал містить результати досліджень учених та викладачів, наукові пошуки докторантів, аспірантів із проблем підготовки майбутнього вчителя, удосконалення професійної майстерності викладача загальноосвітньої і професійної школи в контексті вітчизняного та світового освітнього простору.

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу

Серія КВ № 23451-13291ПП від 22 червня 2018 р.

© Колектив авторів, 2024

© ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024

Інформація для авторів

1. Журнал «Витоки педагогічної майстерності» призначений для публікації досліджень у галузі педагогіки, що розкривають проблеми її історії, теорії професійної освіти, виховання та навчання, соціальної педагогіки, освітнього менеджменту.
2. Журнал виходить двічі на рік.
3. Рекомендований обсяг статей, що подаються до друку, від 10 до 14 сторінок (формат аркуша А-4, розмір шрифту 14, міжрядковий інтервал 1,5, поля 2 см з усіх сторін).
4. Статті проходять процедуру первинного редакторського, редакційного розгляду та рецензування. Тексти можуть бути відхилені або повернуті авторам на доопрацювання на кожному з етапів, залежно від виявлених невідповідностей чи недоліків (у змісті, якості викладу матеріалу та технічному оформленні). Процес рецензування закритий. Остаточну ухвалу про друк статті приймає Вчена рада університету за поданням редакційної колегії видання. Автора інформує про це рішення і час виходу збірника відповідальний редактор.
4. Рукописи статей повинні містити такі компоненти: 1) постановка проблеми в загальному вигляді та вказівка на її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; 2) аналіз найвагоміших публікацій, у яких започатковано розв'язання досліджуваної проблеми й на які спирається автор; 3) вирішення досі не вирішених аспектів наукової проблеми, яким і присвячено цю статтю; 4) формулювання мети й завдань статті; 5) виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; 6) висновки з дослідження та перспективи подальшої розробки цього тематичного напрямку. Бібліографічний апарат оформлюється у відповідності зі стилем АПА.
5. Технічне оформлення наукової статті:
 - вгорі ліворуч – **індекс УДК**;
 - через рядок ліворуч – **ім'я та прізвище автора напівжирним шрифтом** (наприклад: **Лариса Коваленко**);
 - через рядок по ширині сторінки – **ORCID автора**;
 - через рядок по ширині сторінки – назва закладу, де працює дописувач (наприклад: Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка);
 - через рядок по центру напівжирними прописними літерами – **назва статті** (наприклад: **РОЗВИТОК ІДЕЇ СПІВРОБІТНИЦТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЦІ**);
 - через рядок з абзацу – анотація (до 100 друкованих знаків) і ключові слова (5–7) курсивом українською мовою;
 - через рядок, з абзацу – текст статті;
 - через рядок по центру – слова **«Список використаних джерел»**;
 - через рядок у алфавітному порядку чи в послідовності цитування – список використаних джерел (рекомендована кількість до 10-12);
 - через рядок по центру – слово **«References»**;
 - список використаних джерел у латинській транслітерації;
 - через рядок – прізвище та ім'я автора англійською мовою;
 - у наступному рядку – назва закладу, де працює дописувач, англійською мовою;
 - у наступному рядку – назва статті англійською мовою;
 - у наступному рядку й далі – розширена анотація (реферат – не менше 200 слів, 2000-3000 друкованих знаків) та ключові слова (5-7) англійською мовою.
6. Посилання на літературу в тексті подаються в круглих дужках за зразком (Лещук, 2008, с. 15);
7. У окремому файлі слід подати відомості про автора: прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь і звання, місце роботи й посада (дані для публікації в рубриці «Наші автори»), адреса для пересилання журналу, телефон, e-mail (не публікуються).
8. Редакційна рада може не поділяти поглядів дописувачів.

УДК 378:[81`367:811.161.2]

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2024.34.317983](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2024.34.317983)

РАЇСА ДРУЖЕНЕНКО

ORCID: 0000-0002-7002-4273

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНІ НАВЧАЛЬНІ СИТУАЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОЇ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА

Наукову працю присвячено проблемі використання професійно орієнтованих навчальних ситуацій на заняттях із методики викладання української мови в закладах середньої освіти, що служить основою для формування методичної компетентності майбутнього вчителя-філолога. На переконання автора, однією з пріоритетних умов залучення ситуаційної методики є підготовка до виробничої практики: систематичне залучення професійно орієнтованих ситуаційних вправ на занятті наближає до реальних умов викладання шкільного курсу української мови і забезпечує успішне проходження педпрактики в майбутньому. Реалізація системи професійно орієнтованих навчальних ситуацій на заняттях із методики викладання української мови в Київському університеті імені Бориса Грінченка показала високий рівень формування методичної компетентності, а також підготовки студентів до виробничої практики.

***Ключові слова:** методика викладання української мови, виробнича практика, майбутні вчителі-філологи, ситуаційна методика навчання, професійно орієнтована навчальна ситуація.*

Постановка проблеми. Забезпечення якості професійної освіти – пріоритетний напрям розвитку української освітньої галузі, що зумовлює пошук сучасних оптимальних шляхів підвищення фахової підготовки здобувачів різних освітніх програм. З огляду на це, у науково-педагогічному дискурсі активно вивчається проблема *професійно орієнтованих методик* як основи якісної професійної освіти. З іншого боку, ступінь якісної підготовки забезпечують *практико орієнтовані методики*, що дозволяють у цілому сформувати професійну компетентність.

Відомо, що професійна компетентність майбутнього вчителя української мови і літератури формується за освітньою програмою, що передбачає відповідну підготовку в межах аудиторних занять, самостійної роботи й виробничої практики. Усі ці компоненти освітньої системи взаємозумовлені і взаємозалежні: виробнича практика має на меті розвиток професійної компетентності майбутнього вчителя-філолога в реальних умовах (у 5-9 класах (3 курс); у 10-11 (12) класах (4 курс) на основі отриманих знань та сформованих у процесі аудиторної і самостійної роботи умінь, навичок, елементарного професійного досвіду. Активне впровадження системи професійно орієнтованих навчальних ситуацій на заняттях із методики викладання української мови, на наше переконання, є одним із шляхів якісної підготовки й формування високого ступеня професійності майбутнього вчителя; максимально можливе наближення аудиторних занять до реальних професійних ситуацій сприяє успішним результатам проходження практики.

Порушену проблему вважаємо **актуальною**. По-перше, вона відповідає сучасній освітній парадигмі професійно орієнтованих методик у ЗВО; по-друге, зумовлює активізацію принципів якості, оптимальності, ефективності, ситуаційності, інтенсифікації в системі фахової підготовки; по-третє, сприяє пріоритету активних та інтерактивних навчальних методів на заняттях; по-четверте, зміцнює методичні засади практико орієнтованої технології навчання.

Метою наукової розвідки є теоретичне обґрунтування місця професійно орієнтованих навчальних ситуацій на заняттях із методики викладання української мови і їх ролі в процесі підготовки майбутнього вчителя української мови до успішного проходження виробничої практики як компоненту освітньої програми.

Аналіз останніх досліджень. Методологічною основою пропонованого дослідження є: концепція підвищення якості професійної освіти (Бутенко, Єременко, Стукало, 2023), (Лопушняк, Рибчанська, 2018); теорія професійно орієнтованого і практико орієнтованого навчання в ЗВО (Волкова, 2021), (Сидоренко, Кулішов, 2023), (Дубасенюк, 2021); компетентнісна парадигма системи вищої професійної освіти (Бех, 2009), (Клак, 2015), (Паламар, 2018); теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів української мови (Рускуліс, 2017), (Семенов, Вовк, 2021), (Строганова, 2011); методичні орієнтири фахових

практик здобувачів вищої педагогічної освіти (Вечірко, 2012), (Воровка, Проценко, 2020), (Кравець, 2012), (Лисенко, 2017), (Пархета, 2023), (Уйсімбаєва, 2012).

Грунтовний аналіз джерельної бази з проблеми дозволяє узагальнити відповідні наукові бачення щодо виробничої практики як обов'язкового компоненту освітньої системи ЗВО. За нашими спостереженнями, науковці висловлюють конструктивні ідеї щодо змісту, мети, завдань, видів практики, принципів її організації, місця у структурі професійно орієнтованих і практико орієнтованих методик із підготовки майбутніх фахівців, зокрема педагогічної освітньої галузі. Дослідники одностайні в тому, що практика є дієвим компонентом неперервного процесу формування професійної компетентності майбутнього вчителя, а тому надають їй статусності і розглядають як одну з умов формування самовизначення майбутнього вчителя (Вечірко, 2012); чинник професійного становлення (Кравець, 2012); мотивацію до майбутньої професії (Лисенко, 2017); засіб формування майстерності вчителя, найефективнішу форму підготовки вчителя до професійних функцій (Варовка, Проценко, 2020).

Логічно, що у процесі виробничої практики здобувач стає суб'єктом нової діяльності – професійної, за якої він має не лише вивчити й проаналізувати досвід учителів-предметників, а й відчувати себе в ролі вчителя, втілити теоретичні знання на практиці, розвинути професійні вміння і навички, напрацювати елементарний професійний досвід у проведенні уроків, апробувати шляхи реалізації традиційних та інноваційних методів, прийомів, засобів, форм навчання. Щодо мети і завдань педагогічної практики, нам імпонує концепція Н.Уйсімбаєвої, що відповідає сутності професійно орієнтованого підходу до формування особистості майбутнього вчителя й передбачає розвиток професійної свідомості, професійно значущих якостей, індивідуального стилю професійної діяльності педагога (Уйсімбаєва, 2012).

У контексті підготовки майбутнього вчителя української мови особливу роль виробничій практиці як фундаменту формування професійних компетентностей надають В.Заболотська, Л.Пархета, М.Пентиліук, Л.Рускуліс, О.Семенов, Т.Симоненко та ін. Практику як невід'ємну складову професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури, що сприяє саморозвитку та професійному становленню, розглядає О.Семенов (Семенов, Вовк, 2021). Л.Пархета роль практики вбачає в активному формуванні професійної спрямованості мислення й діяльності майбутніх учителів, розвитку поваги й любові до педагогічної професії і до дітей (Пархета, 2023). Л.Рускуліс організацію практики рекомендує здійснювати на засадах системно-інтегрованого підходу, результатом реалізації якого є формування в майбутнього вчителя-словесника низки професійних умінь (Рускуліс, 2017).

Цінним для нашої наукової розвідки є об'єктивне оцінювання деякими вченими-фахівцями труднощів, із якими стикаються майбутні вчителі-філологи під час проходження виробничої практики. Так, М.Вечірко застерігає: формування професійного "Я" майбутнього вчителя, його самореалізація, самовираження, самовизначення, самоствердження в новій статусно-рольовій позиції відбувається за умов накладання навчальної і професійної діяльності; короткочасного проходження педагогічної практики; посилення самостійної діяльності й активності. Цілком погоджуємося із висновком автора про необхідність підсилення практичного сегменту аудиторної діяльності, оптимального залучення практико і професійно орієнтованих вправ і завдань під час проведення занять, перенесення набутих здобувачем теоретичних знань у практичну площину із залученням тренінгових технологій, активних методів, проектування педагогічних ситуацій, моделювання ситуацій, проведення імітаційних та організаційно-діяльнісних ігор (Вечірко, 2012).

У контексті питання практико і професійно орієнтованих методик, реалізованих під час проведення аудиторних занять, що слугують фундаментом активної підготовки до педагогічної практики майбутніх учителів-філологів, корисним є науковий погляд Т.Яблонської про врахування принципу рольової перспективи, що створює умови для компенсації малого педагогічного досвіду з наближенням до умов реальної педагогічної дійсності. З-поміж прийомів навчання авторка надає перевагу імітаційному моделюванню умов реальної педагогічної діяльності (Яблонська, 2012).

Організацію навчально-професійної діяльності на засадах технології контекстного навчання пропонує Т.Гердянд: система переходу від професійної діяльності до навчання і від навчання до професійної діяльності може бути реалізована через "професійний контекст" (Герлянд, 2015). Навчальну професійну ситуацію науковиця розглядає як дієвий елемент реалізації принципу контекстуальності у процесі підготовки здобувача.

Виклад основного матеріалу. Вивчення спеціальної літератури з проблеми дає розуміння, що зусилля науковців, викладачів ЗВО мають бути спрямовані на ґрунтовне переосмислення змісту і технології навчальних занять із методики викладання української мови у школі, націленого на активну підготовку до виробничої практики. Глобальна мета такої стратегії – формування професійної компетентності майбутнього фахівця (і зокрема методичної компетентності як її складової) – забезпечується професійно орієнтованою технологією навчання, а в межах нашої наукової розвідки – системою професійно орієнтованих навчальних ситуацій як її елементу.

Розглянемо науково-дослідницьку базу професійно орієнтованих навчальних ситуацій як педагогічного явища. Цілком очевидно, що в основі його змісту лежить критерій професійності, що розлого представлений у педагогічному й лінгводидактичному дискурсі низкою понять, до прикладу: *професійно орієнтоване навчання, професійна підготовка майбутніх фахівців, професійно орієнтована технологія, професійно орієнтований підхід, принцип професійної спрямованості навчання, професійна компетентність, професійно орієнтовані форми навчання, професійно орієнтовані вправи, професійний контекст, професійно орієнтований текст, професійно орієнтовані рольові ігри*. Поняття *професійно орієнтовані навчальні ситуації*, за нашими спостереженнями, також є предметом активного наукового дослідження.

Пропонуємо розглянути більш детально базове поняття наукової розвідки. На наш погляд, *професійно орієнтовані навчальні ситуації* – інтегроване педагогічне явище, що акумулює ознаки щонайменше двох принципів – професійної спрямованості навчання та ситуаційності – і саме в такому поєднанні є ефективним засобом професійної підготовки майбутніх учителів української мови до виробничої практики та самостійної професійної діяльності.

З упевненістю можемо сказати про особливе зацікавлення в педагогічній науковій галузі не лише аспектом професійного спрямування освіти, але й ситуаційного навчання. Про це свідчить система спеціальних понять, а саме: *педагогічна ситуація, навчальна ситуація, навчальна проблемна ситуація, професійна ситуація, принцип ситуаційності, ситуаційний (ситуативний) метод, ситуаційні (ситуативні) завдання (вправи), ситуаційний (ситуативний) підхід, ситуаційна методика навчання, технології ситуаційного навчання*.

Зауважимо: раніше вживаний прикметник “ситуативний” сучасні дослідники вважають некоректним і радять використовувати прикметник “ситуаційний”, що походить від іменника “ситуація” (Бондаренко, 2017).

Підґрунтям для осмислення моделей професійно орієнтованих ситуацій із методики навчання української мови у школі слугуватиме наукова концепція ситуаційної методики навчання: теорія і практика впровадження методики і технології ситуаційного навчання в процес підготовки майбутніх спеціалістів (Сидоренко, Чуба, 2001), (Яблонська, 2012); ситуаційний підхід до професійної підготовки майбутніх учителів української мови (Строганова, 2011).

Учені-дослідники наполягають на ефективності застосування ситуацій в освітньому процесі, що підвищує мотивацію до професії й активність на занятті, сприяє зануренню у професійний дискурс, творчому спілкуванню, набуттю навичок співпраці в колективі та формуванню відчуття відповідальності за виконання завдань. Ми підтримуємо позицію Г.Строганової, що ситуаційність дає більше можливостей для колективної, групової роботи, перетворює студентів на активних учасників навчального процесу, вчить “формулювати думки фаховою мовою, вільно володіти усним професійним мовленням” (Строганова, 2011, с. 21).

Традиційно навчальною ситуацією вважають штучно створені й реалізовані в умовах навчання моделі професійної дійсності. Ситуація як засіб навчання лежить в основі ситуаційних вправ – активного або інтерактивного методу навчання, що ґрунтується на завданнях ситуаційного змісту з прийомами оцінювання, пояснення, зіставлення, підтвердження, спростування, надання відповіді, висновування, формулювання пропозицій, прогнозування, надання рекомендацій, моделювання (Бондаренко, 2017).

Задля формування системи професійно орієнтованих ситуацій із методики викладання української мови необхідно досягнути класифікації ситуаційних вправ, розроблені різними фахівцями. Так, Л. Шевцова пропонує ситуаційні вправи за ступенем творчості (рецептивні, репродуктивні, продуктивні), за метою проведення (підготовчі, тренувальні), за ступенем самостійності (колективні, індивідуальні, групові) (Шевцова, 2004); Н.Бондаренко популяризує доповнювальні, проблемні, рольові ситуаційні вправи (Бондаренко, 2017); Л.Строганова з-поміж ситуаційних вправ називає ситуації-оцінки, ситуації-ілюстрації, ситуації-проблеми, ситуації-вправляння, рольові ситуаційні ігри (Строганова, 2011).

Навчання майбутніх учителів на основі професійно орієнтованих ситуацій – процес поліфункційний, що залежить від конкретного методичного завдання, мети й прогнозованого результату, типу заняття, етапу вивчення теоретичного матеріалу, суб'єктів освітньої діяльності, хоча можемо говорити і про глобальну мету, що полягає у формуванні й розвитку професійної компетентності, зокрема методичної як її елементу.

Проектування освітньої діяльності на основі ситуаційного принципу не є новим у педагогіці, а проте активне спрямування проблеми в русло професійно орієнтованих методик зумовлює якісно нові смисли. Професійно орієнтовану навчальну ситуацію з методики викладання української мови розуміємо як засіб формування методичної (лінгвометодичної) компетентності майбутнього вчителя-філолога в умовах освітньої програми в закладі вищої освіти.

Практика використання професійно орієнтованих ситуацій під час викладанням дисципліни “Методика викладання української мови у закладах середньої освіти” в Київському столичному

університеті імені Бориса Грінченка показала їх ефективність не лише під час практичних та лабораторних занять, де основним завданням є формування конкретних методичних умінь і навичок із майбутньої професії. Місце професійно орієнтованій навчальній ситуації ми знаходимо і під час лекцій: за мету ставимо відтворення теоретичного матеріалу. Ефективним, на наше переконання, буде використання моделей професійно орієнтованих ситуацій під час розроблення системи тестів для поточного і завершального контролю.

Професійно орієнтовані навчальні ситуації стають основою професійно орієнтованих завдань, у результаті розв'язання яких студенти дають відповідь на запитання або вибирають правильну відповідь із запропонованих щодо описаної ситуації; погоджуються або спростовують розв'язання запропонованої навчальної ситуації; доводять власну думку з опертям на відповідні наукові джерела з навчальної дисципліни; проєктують фрагмент уроку на основі описаної навчальної ситуації; аналізують навчальну ситуацію з погляду оптимального використання методів, прийомів, засобів, форм навчання; розв'язують навчальну ситуацію через звернення до методичних посібників; пропонують кілька варіантів розв'язання навчальної ситуації тощо.

Висновок. Аналіз спеціальної літератури показав різнобічне висвітлення озвученої проблеми в сучасному науково-педагогічному дискурсі, а проте питання взаємозалежності таких компонентів підготовки майбутнього вчителя-філолога, як аудиторне навчання та практика, потребує системного доопрацювання. Зважаючи на наукові здобутки, ми запропонували розглянути професійну навчальну ситуацію як дієвий засіб підготовки здобувача до виробничої практики та успішного її проходження. У перспективі маємо на меті опублікувати систему професійно орієнтованих навчальних ситуацій, зреалізованих на заняттях із методики викладання української мови у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка.

Список використаних джерел

- Бех, І. Д. (2009). Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці. *Виховання і культура*, 1/2, 5-7.
- Бондаренко, Н. (2017). Ситуаційні вправи на уроках української мови. *Українська мова і література в школі*, 2, 2-8.
- Бутенко, А., Єременко, О., Стукало, Н. (Ред.). (2023). *Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2022 році*. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.
- Вечірко, М. С. (2012). Педагогічна практика як одна із умов формування професійного самовизначення майбутнього вчителя філології. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*, 3-4. Взято з <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3610/1/Vechirko%20M.S.pdf>
- Вовк, М. П., Грищенко, Ю. В., Соломаха, С. О., Філіпчук, Н. О. (Уклад.). (2022). *Теоретичні і методичні засади організації практики у закладах вищої педагогічної освіти: аналітичні матеріали*. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ.
- Волкова, Н. П. (2021). *Моделювання компетентнісної професійної освіти в контексті євроінтеграції*. Дніпро: Університет ім. А. Нобеля.
- Воровка, М. І., Проценко, А. А. (2020) Педагогічна практика як засіб формування професійної майстерності вчителя в умовах реформування освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*, 69, 1, 57-61.
- Герлянд, Т. М. (2015). Реалізація технології контекстного навчання у процесі самореалізації особистості майбутнього фахівця. В кн. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Т. 2, с. 53-55)*. Суми: Вид. СумДПУ ім. А. С. Макаренка.
- Дубасенюк, О. А. (Ред.). (2016). *Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія*. Житомир: Рута.
- Клак, І. Є. (2015). Теоретичні засади компетентнісного підходу в системі вищої професійної освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*, 124, 32-34.
- Кравець, Л. (2012). Педагогічна практика як чинник становлення майбутнього вчителя. *Педагогічні науки*, 5, 80-86.
- Лисенко, К. Л. (2017). Педагогічна практика як мотивація до майбутньої професії. *Історико-педагогічні студії. III Всеукраїнські Морозівські педагогічні читання*, 183-185. Взято з <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://enquir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/33800/Lysenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Лопушняк, Г. С., Рибчанська, Х. В. (2018). *Вища освіта України: державне регулювання та перспективи розвитку*: монографія. Львів: Ліга Прес.
- Паламар, С. (2018). Компетентнісний підхід як методологічний орієнтир модернізації сучасної освіти. *Освітологічний дискурс*, 1/2 (20/21), 267-278.
- Пархета, Л. (2023). Вплив педагогічної практики на формування професійної компетентності майбутнього вчителя української мови та літератури. *Теоретична і дидактична філологія*, 35, 120-129.
- Рускуліс, Л. В. (2017). Формування предметних компетентностей із дисциплін лінгвістичного циклу під час проходження педагогічної практики майбутніми вчителями української мови. *Молодий вчений*, 4.1 (44.1), 45-48.
- Семенов, О. М., Вовк, М. П., Дятленко, Т. І., Громова, Н. В. (2021). *Фахова практика майбутнього вчителя-філолога: традиції та інновації*: навч. посіб. Київ: Талком.
- Сидоренко, В., Кулішов, В., Торба, Н. (2023). Інноваційні підходи до організації видів практик здобувачів вищої освіти в період воєнного стану. *Вісник Національної академії наук Україна*, 5, 1-15. Взято з <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/349>
- Сидоренко, О., Чуба, В. (Упоряд.). (2001). *Ситуаційна методика навчання: теорія і практика*. Київ: Центр інновацій та розвитку.
- Строганова, Г. М. (2011). Ситуативний підхід до професійної підготовки вчителя української мови. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*, 6, 719-724. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2011_6_108
- Уйсімбаєва, Н. В. (2012). Вплив педагогічної практики на формування професійної компетентності майбутнього педагога. *Наукові записки кафедри педагогіки*, XXVIII, 1, 223-229.
- Шевцова, Л. С. (2004). *Методика застосування мовленнєвих ситуативних завдань*: метод. посіб. Житомир: Меркурій.
- Яблонська, Т. М. (2012). Основні функції принципу рольової перспективи в стратегії підвищення якості педагогічної підготовки майбутніх учителів-філологів. *Науковий вісник Донбасу*, 2, 15-23. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_2_8

References

- Bekh, I. D. (2009). Teoretyko-prykladnyy sens kompetentnisnoho pidkhodu u pedahohitsi [Theoretical and applied meaning of the competence approach in pedagogy]. *Vykhovannya i kultura [Education and culture]*, 1/2, 5-7 [in Ukrainian].
- Bondarenko, N. (2017). Sytuatsiyni vpravy na urokakh ukrayins'koyi movy [Situational exercises in Ukrainian language lessons]. *Ukrayins'ka mova i literatura v shkoli [Ukrainian language and literature at school]*, 2, 2-8 [in Ukrainian].
- Butenko, A., Yeremenko, O., & Stukalo, N. (Eds.). (2023). *Dopovid pro yakist' vyshchoyi osvity v Ukrayini, yiyi vidpovidnist' zavdanniam staloho innovatsiynoho rozvytku suspil'stva u 2022 rotsi [Report on the quality of higher education in Ukraine, its compliance with the tasks of sustainable innovative development of society in 2022]*. Kyiv: Natsionalne ahent-stvo iz zabezpechennya yakosti vyshchoyi osvity [in Ukrainian].
- Dubasenyuk, O. A. (Ed.). (2016) *Teoriya i praktyka profesiyanoi maysternosti v umovakh tsilezhyttyevoho navchannya [Theory and practice of professional skills in the conditions of lifelong learning]*: monohrafiya. Zhytomyr: Ruta [in Ukrainian].
- Herlyand, T. M. (2015). Realizatsiya tekhnolohiyi kontekstnoho navchannya u protsesi samorealizatsiyi osobystosti maybutn'oho fakhivtsya [Implementation of contextual learning technology in the process of self-realization of the personality of the future specialist]. In *Innovatsiynyy rozvytok vyshchoyi osvity: hlobal'nyy ta natsional'nyy vymiry zmin [Innovative development of higher education: global and national dimensions of changes]*: materialy II Mizhnarodnoyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi (Vol. 2, pp. 53-55). Sumy: Vyd. SumDPU im. A. S. Makarenka [in Ukrainian].
- Klak, I. YE. (2015). Teoretychni zasady kompetentnisnoho pidkhodu v systemi vyshchoyi profesiyanoi osvity [Theoretical foundations of the competence approach in the system of higher professional education]. *Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky [Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Pedagogical sciences]*, 124, 32-34 [in Ukrainian].
- Kravets, L. (2012). Pedahohichna praktyka yak chynnyk stanovlennya maybutn'oho vchytelya [Pedagogical practice as a factor in the formation of a future teacher]. *Pedahohichni nauky [Pedagogical sciences]*, 5, 80-86 [in Ukrainian].
- Lopushnyak, H. S., & Rybchans'ka, KH. V. (2018). *Vyshcha osvita Ukrayiny: derzhavne rehulyuvannya ta perspektyvy rozvytku [Higher education of Ukraine: state regulation and development prospects]*: monohrafiya. L'viv: Liha Pres [in Ukrainian].

- Lysenko, K. L. (2017). Pedahohichna praktyka yak motyvatsiya do maybutn'oyi profesii [Pedagogical practice as motivation for the future profession.]. *Istoryko-pedahohichni studiyi. III Vseukrayins'ki Morozivs'ki pedahohichni chytannya [Historical and pedagogical studies. III All-Ukrainian Morozov pedagogical readings]*, 183-185. Retrieved from chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/33800/Lysenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y [in Ukrainian].
- Palamar, S. (2018). Kompetentnisnyy pidkhdid yak metodolohichnyy oriyentyr modernizatsiyi suchasnoyi osvity [Competency approach as a methodological guideline for the modernization of modern education]. *Osvitolohichnyy dyskurs [Educational discourse]*, 1/2 (20/21), 267-278 [in Ukrainian].
- Parkheta, L. (2023). Vplyv pedahohichnoyi praktyky na formuvannya profesynoyi kompetentnosti maybutn'oho vchytelya ukrayins'koyi movy ta literatury [The influence of pedagogical practice on the formation of professional competence of the future teacher of Ukrainian language and literature]. *Teoretychna i dydaktychna filolohiya [Theoretical and didactic philology]*, 35, 120-129 [in Ukrainian].
- Ruskulis, L. V. (2017). Formuvannya predmetnykh kompetentnostey iz dystsyplin linhvystychnoho tsykladu pid chas prokhozhdzhennya pedahohichnoyi praktyky maybutnimy vchytelyamy ukrayins'koyi movy [The formation of subject competences in the disciplines of the linguistic cycle during pedagogical practice by future teachers of the Ukrainian language]. *Molodyy vchenyy [A young scientist]*, 4.1 (44.1), 45-48 [in Ukrainian].
- Semenoh, O. M., Vovk, M. P., Dyatlenko, T. I., & Hromova, N. V. (2021). *Fakhova praktyka maybutn'oho vchytelya-filoloha: tradytsiyi ta innovatsiyi [Professional practice of the future philology teacher: traditions and innovations]: navch. posib.* Kyiv: Talkom [in Ukrainian].
- Shevtsova, L. S. (2004). *Metodyka zastosuvannya movlennyevykh sytuatyvnykh zavdan' [The method of applying speech situational tasks]: metod. posib.* Zhytomyr: Merkuriiy [in Ukrainian].
- Strohanova, H. M. (2011). Sytuatyvnyy pidkhdid do profesynoyi pidhotovky vchytelya ukrayins'koyi movy [A situational approach to the professional training of a Ukrainian language teacher]. *Filolohichni studiyi. Naukovyy visnyk Kryvoriz'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu [Philological studies. Scientific Bulletin of the Kryvyi Rih State Pedagogical University]*, 6, 719-724. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2011_6_108 [in Ukrainian].
- Sydorenko, V., Kulishov, V., & Torba, N. (2023). Innovatsiyni pidkhody do orhanizatsiyi vydiv praktyk zdobuvachiv vyshchoyi osvity v period voyennoho stanu [Innovative approaches to the organization of types of practices of higher education students during martial law]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayina [Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine]*, 5, 1-15. Retrieved from <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/349> [in Ukrainian].
- Sydorenko, O., & Chuba, V. (Comps.). (2001). *Sytuatsiynna metodyka navchannya: teoriya i praktyka [Situational teaching method: theory and practice]*. Kyiv: Tsentr innovatsiy ta rozvytku [in Ukrainian].
- Uysimbayeva N. V. (2012). Vplyv pedahohichnoyi praktyky na formuvannya profesynoyi kompetentnosti maybutn'oho pedahoha [The influence of pedagogical practice on the formation of professional competence of the future teacher]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky [Scientific notes of the Department of Pedagogy]*, XXVIII, 1, 223-229 [in Ukrainian].
- Vechirko, M. S. (2012). Pedahohichna praktyka yak odna iz umov formuvannya profesynoho samovyznachennya maybutn'oho vchytelya filolohiyi [Pedagogical practice as one of the conditions for the formation of professional self-determination of the future teacher of philology]. *Naukovyy visnyk Pivdenoukrayins'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushyns'koho [Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky]*, 3-4. Retrieved from <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3610/1/Vechirko%20M.S.pdf> [in Ukrainian].
- Volkova, N. P. (2021). *Modelyuvannya kompetentnisnoyi profesynoyi osvity v konteksti yevrointehratsiyi [Modeling competency-based professional education in the context of European integration]*. Dnipro: Universytet im. A. Nobelya [in Ukrainian].
- Vorovka, M. I., & Protsenko, A. A. (2020). Pedahohichna praktyka yak zasib formuvannya profesynoyi maysternosti vchytelya v umovakh reformuvannya osvity [Pedagogical practice as a means of forming a teacher's professional skill in the conditions of education reform]. *Pedahohika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchiy i zahal'noosvitniy shkoli [Pedagogy of the formation of a creative personality in higher and secondary schools]*, 69, 1, 57-61 [in Ukrainian].
- Vovk, M. P., Hryshchenko, Yu. V., Solomakha, S. O., & Filipchuk, N. O. (Comps.). (2022). *Teoretychni i metodychni zasady orhanizatsiyi praktyky u zakladakh vyshchoyi pedahohichnoyi osvity: analitychni materialy [Theoretical and methodological principles of the organization of practice in institutions of higher pedagogical education: analytical materials]*. Instytut pedahohichnoyi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Zyzayuna NAPN Ukrayiny. Kyiv [in Ukrainian].
- Yablons'ka, T. M. (2012). Osnovni funktsiyi pryntsyphu rol'ovoyi perspektyvy v stratehiyi pidvyshchennya yakosti pedahohichnoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv-filolohiv [The main functions of the role perspective

principle in the strategy of improving the quality of pedagogical training of future philology teachers]. *Naukovyy visnyk Donbasu [Scientific Bulletin of Donbass]*, 2. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_2_8 [in Ukrainian].

DRUZHENENKO R.

Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine

PROFESSIONALLY ORIENTED LEARNING SITUATIONS IN CLASSES ON TEACHING METHODS OF THE UKRAINIAN LANGUAGE AS A PREREQUISITE FOR SUCCESSFUL PRODUCTION PRACTICE IN THE FUTURE TEACHER-PHILOLOGY

The scientific work is devoted to the problem of using professionally oriented educational situations in classes on the methodology of teaching the Ukrainian language in secondary education institutions, which serves as a basis for the formation of methodological competence of the future philologist teacher. In the author's opinion, one of the priority conditions for the use of situational methods is preparation for production practice: the systematic use of professionally oriented situational exercises in class brings closer to the real conditions of teaching the Ukrainian language school course and ensures its successful completion in the future. The author explains the relevance of the research from several positions, namely: firstly, compliance with the modern educational paradigm of professionally oriented methods in higher education (attraction of a professionally oriented approach, formation of professional competence, etc.); secondly, the conditioning of the activation of the principles of quality, optimality, efficiency, situationality, intensification in the professional training system; thirdly, the priority of active and interactive learning methods in classes; fourth, strengthening the methodological foundations of practice-oriented learning technology. The purpose of scientific research is to justify the place of professionally oriented educational situations in classes on the methodology of teaching the Ukrainian language and their role in the process of preparing the future teacher of the Ukrainian language for successful completion of industrial practice as a component of the educational program. The author of the scientific work offers a theoretical justification of the problem based on the integration of practice-oriented, professionally oriented learning technology and situational teaching methods, and therefore considers professionally oriented learning situations as an integrated pedagogical phenomenon that accumulates signs of at least two principles - professional orientation of learning and situationality - what exactly in this combination is an effective means of professional training of future teachers of the Ukrainian language for pedagogical practice and independent professional activity. Professionally oriented learning situations become the basis of professionally oriented tasks, as a result of which students answer questions or choose the correct answer from the ones proposed for the described situation; agree or deny the solution of the proposed educational situation; prove their own opinion based on relevant scientific sources from the academic discipline; project a fragment of the lesson based on the described educational situation; analyze the educational situation from the point of view of optimal use of methods, techniques, means, forms of education; resolve the educational situation by referring to methodical manuals; offer several options for solving the educational situation, etc. Conclusion. The implementation of a system of professionally oriented educational situations in classes on the methodology of teaching the Ukrainian language in institutions of higher education showed a high level of formation of methodological competence, as well as preparation of students for industrial practice.

Key words: *Ukrainian language teaching method, secondary education institution, future philology teachers, situational teaching method, professionally oriented educational situation.*

Стаття надійшла до редакції 30.10.2024 р.

ЗМІСТ

Алексєєва С.	Методологія наукових досліджень та академічна доброчесність: виклики в умовах цифровізації	5
Алексєєва С.		9
Дяченко-Богун М. Шкура Т. Рокотянська В. Гомля Л.	Компенсація освітніх втрат у педагогічних закладах вищої освіти: виклики і перспективи в умовах невизначеності	
Большая О. Бабенко І. Кузьменко Г. Галагуза О.	Вплив командного менеджменту на інноваційний розвиток організації	14
Бондаренко А. Бондаренко Ю.	Опрацювання образів-символів на уроках української літератури	18
Вербовський І. Чипорнюк В.	Основні етапи розвитку системи управління якістю вищої освіти	24
Вільхова О. Пасічніченко А.	Мистецько-творча компетентність дошкільників: психологічні передумови і практичні аспекти формування	32
Гриньова М. Титаренко О.	Вплив факторів освітнього середовища на результативність науково-дослідницької діяльності	36
Діденко Є.	Дослідницька компетентність майбутніх лікарів у процесі вивчення хімічних дисциплін	45
Діденко О. Яланська С. Анушкевич В.	Підготовка майбутніх психологів, затребуваних на ринку праці в умовах воєнного та повоєнного часу	50
Дружененко Р.	Професійно орієнтовані навчальні ситуації на заняттях із методики викладання української мови як передумова успішної виробничої практики майбутнього вчителя-філолога	56
Єрмаков В. Сарнавський С. Помаз Ю.	Використання матеріалів з історії географічних відкриттів і досліджень при вивченні природи Африки	63
Єфімова О. Подкопай Є. Шаршонь Д. Сидоренко В.	Особливості роботи концертмейстера під час викладання українського та народно-сценічного танцю	68
Жао Д. Ніколенко О. Жданова-Неділько О. Ніколенко К.	Особливості психологічного та професійного стану українських учителів під час війни та потенціал Моріта-терапії для їх відновлення	73
Заїка В. Куторжевська Л. Мельничук М.	Практика в системі навчального процесу майбутніх фахівців факультету психології і соціальної роботи ПНПУ імені В.Г.Короленка	81
Ільченко О. Задорожний Д.	Розвиток військово-професійної культури майбутніх офіцерів у системі військових ЗВО України	88
Іщенко І. Жданова-Неділько О. Большая О. Бабенко І.	Системний підхід до управління для забезпечення сталого розвитку	94
Іщенко І. Кононець Н. Жданова-Неділько О. Большая О.	Теоретико-методологічні засади майстерності прийняття управлінських рішень	100